

Martin Bedřich, Benedikt Mohelník OP,
Tomáš Petráček, Norbert Schmidt (eds.)

In Spiritu Veritatis

Almanach

k 65. narozeninám

Dominika Duky OP

Děkujeme sponzorům, České dominikánské provincii, České kongregaci sester dominikánek, klášteru mnišek Kazatelského řádu v Praze-Lysolajích, Theobaldu hraběti Czerninovi, RNDr. Karlu Matyskovi, CSc., RNDr. Petru Turkovi, studiu Lacerta a všem, bez jejichž přispění by tento Almanach nemohl vzniknout.

© Krystal OP, 2008

© Jan Diviš, 2008

ISBN 978-80-87183-02-1

Obsah

Laudatio / 11

Biblica

† Jan Heller
Vyučující ledví (Ž 16,7) / 19

Johannes B. Brantschen OP
Nelítostný Bůh Bible
Několik poznámek na pomoc čtenářům Bible, kteří nejsou teology / 27

Benedict T. Viviano OP
K otázce normativity Písma sv. a tradice v současné katolické teologii / 41

Benedikt R. Hajas OP
Jer 32 a (re-)interpretácia motivov exilu a návratu / 61

Josef Bartoň
Ježíš přišel zavřenými dveřmi?
Sonda do českého liturgického překladu Nového zákona / 79

Pavel Jäger
Jan Nepomuk Hejčl a *Bible Česká* / 87

David Bouma
Provokatér Klaus Berger / 117

Otec Jeroným
Poznámky k Starému zákonu / 135

Philosophico-theologica

Mikuláš Lobkowicz
Poznámky o vztahu filozofie a teologie / 151

Martina Štěpinová OP
Věra a filozofie u sv. Tomáše Akvinského / 187

Tomáš Machula

In principio erat Verbum

Tomášův výklad prvních dvou veršů Janova *Prologu* / 201

Stanislav Soušedík

K připravovanému vydání českého překladu Gredtových

Základů aristotelsko-tomistické filosofie / 215

Benedikt Mohelník OP

Liturgie je dílem Ježíše Krista Velekněze

Komentář k 7. článku konstituce o liturgii / 237

Štěpán M. Filip OP

Nadpřirozený smysl pro víru a teologie / 263

Benoît-Dominique de La Soujeole OP

Tajemství kázání / 277

Ctirad V. Pospíšil OFM

Nikdy nekončící zápas o člověka

Lidská osoba ve světle christologie a trinitologie / 297

Petr Štica

Návrat k pramenům morálky

Některé výzvy pro obnovu soudobé morální teologie v teologickém myšlení

Servaise Pinckaerse OP / 313

Albert-Peter Rethmann

Odvaha k životnímu rozhodnutí

Několik myšlenek k následování Ježíše Krista / 337

Dominicana

Jan Royt

Dominikáni a výtvarné umění středověku / 355

Pavel V. Kohut OCD

Prosby za kapitány hradu nebo města

Svatá Terezie z Avily a Řád kazatelů / 373

Tomáš Černušák

Svědectví pohnutých časů

Akta provinční kapituly české dominikánské provincie z roku 1567 v kontextu doby / 395

Jakub Zouhar

Vztah českých historiků k dějinám dominikánského řádu v průběhu 19. století / 401

Jan Hojda

Český tomismus a kultura před II. světovou válkou / 417

Vojtěch Novotný

Teologické dílo Reginalda Maria Vincence Dacíka (1907–1988) / 443

Norbert Milan Badal OP

Sursum / 467

Reginae-Gradecensia

Vladimír Hrubý

Patroni a ochránci Hradce Králové

K ikonografii kultu světců ve městě od středověku do konce 17. století / 483

Aleš Valenta

Biskup Tobiaš Jan Becker a vznik vrchlabského kláštera / 509

Petr Polehla

Bohuslav Balbín a dědictví klasické vzdělanosti / 521

Tomáš Petráček

Čas vznikání a čas zanikání

Několik poznámek k minulosti ženských řeholních kongregací
na území diecéze královéhradecké a vůbec / 539

Petr Pítha

Noví světci královéhradecké diecéze

Několik poznámek k procesu svatořečení / 563

Dagmar Halasová

Otevřený dopis svaté paní Zdislavě / 583

Religio, poesis et societas

Jiří Pavlík

Antické hledání hranice mezi poezií a prózou / 593

David Vopřada

Svatý Ambrož: biskup a občan / 613

Zdeněk Petráň – Jiří Sláma

Historie a medicína – dvojí pohled na život kněžny sv. Ludmily / 637

Jiří Kuthan

Pohřebiště českých knížat a králů z rodu Přemyslovců / 651

Klára Jelínková

Filozofie umění u Etienna Gilsona / 679

Tomáš Chudý

Vztah státu a církve u Jacquesa Maritaina / 693

Zdeněk Půlpán

Potřebuje moderní člověk Boha? / 701

Tomasz Dostatni OP

Církev odmítnutá a církev znovu nalezená

Církev vědomé volby Andrzeje Kijowského / 705

František X. Halas

Papežství mezi institucí a prorockým posláním

aneb poučení plynoucí z historické paměti Petrova stolce / 723

Norbert Schmidt

Tradice avantgardy

Marie-Alain Couturier OP, Msgr. Otto Mauer a Friedhelm Mennekes SJ / 737

Fotografický cyklus Jana Divíše / 765

English Summary / 767

Laudatio

Vážení čtenáři,

držíte v rukou almanach, který je výrazem našeho přátelství a úcty k muži, s nímž pracujeme a který nás léta inspiroval a vedl. Tímto mužem církve, který se 26. dubna 2008 dožívá 65 let, je dlouholetý dominikánský provinciál a současný královéhradecký sídelní biskup Dominik Duka OP, kněz, biblista, teolog, křesťan a člověk, jehož přátelství si vážíme.

Když se před třemi lety zrodila myšlenka vydání tohoto jubilejního sborníku, ani nás nenapadlo, kolik přispěvatelů nám ochotně nabídne své texty. Přípravovali jsme ho jako překvapení, organizace byla tudíž dosti komplikovaná, a proto jsme zcela jistě na někoho zapomněli. Již nyní víme o těch, kteří by bývali rádi přispěli, a tímto se jim omlouváme. A je to právě množství autorů, kterým bychom chtěli velice poděkovat, jejich vstřícnost a ochota, stejně jako skutečnost, že almanach nezaštiťuje žádná instituce (byť jeho pořadatelé patří do redakčního okruhu revue *Salve*), které vyvolávají spontánní otázku, proč právě Dominik Duka oslovuje tolik lidí v církvi, i mimo její viditelné hranice. Dovolte nám tedy alespoň pár poznámek, které nebudou „vyčerpávající“ bilancí, ale spíše jen pokusem o nástin...

Začneme u dominikánského étosu pravdy a poznání. Nikoliv náhodou si hradecký seminarista Duka na přelomu 60. a 70. let vybírá dominikánský řád jako svoji duchovní rodinu. Řádová devíza *Veritas* inspiruje jeho život v mnoha ohledech. Každý, kdo ho zná, obdivuje jeho schopnost neustále se vzdělávat. Sleduje současnou vědeckou produkci v teologii, historii a biblické vědě, a to i navzdory svým mnohým povinnostem. Jeho přehled a znalosti překvapují i profesionální akademické pracovníky. Od otce Metoděje Habáně přijímá Dominik Duka nejen hábit sv. Dominika, ale skrze něj a další výrazné dominikánské osobnosti jeho generace také začíná objevovat velké dědictví předválečného rozkvětu provincie a přes vnější sevření tehdejší doby se mu tak otevírají široké obzory. Otec Dominik Duka díky tomu patří k té generaci dominikánů v naší zemi, kteří pomáhají překlenout obtížné období, kdy se řeholní život nemohl svobodně rozvíjet, a to právě i na intelektuální úrovni. Když mu osud nedopřál rozvoj klasické dráhy vysokoškolského profesora, o to více se angažuje pro univerzitní a vědecký svět z postu provinciála a biskupa. I když se ne všechno daří podle představ, jeho apel na co možná nejvyšší vzdělání

a trvalou intelektuální formaci kněží a laiků, jeho otevřenost všemu, co je v akademickém světě poctivé a kreativní, je pro českou církev velkým přínosem.

V oblasti teologické reflexe se snaží zprostředkovat myšlení francouzské Nové teologie, která se formovala na předních teologických učilištích Saulchoir v Paříži pod vedením dominikánského řádu a v jezuitském ústavu v Lyonu. Práce těchto teologů považuje za zásadní pro obnovu církve na II. Vaticanu. Dominik Duka zdůrazňuje především odvahu k promýšlení i (právě) ožehavých teologických otázek, intelektuální poctivost a zodpovědnost teologů a církevních autorit za to, aby teologická věda a její jednotlivé obory plnily svoji roli ve službě církevnímu společenství. S tím je spojen požadavek na opravdovou erudici a vědeckou připravenost badatelů.

Ne náhodou se nápad na tento sborník zrodil ve švýcarském Fribourgu a poprvé byl diskutován na výletu fribourgských dominikánů do města Sion v kantonu Wallis. Dva z editorů totiž právě na proslulé teologické fakultě této mezinárodní univerzity Fribourg studovali. Ptáte se právem, proč mluvit o genezi sborníku? Protože to byl právě Dominik Duka, který nás tam vyslal. Protože je to právě evropský a světový rozměr jeho osobnosti, který představuje další z jeho určujících rysů. Dominik Duka zná dobře ze svých cest a osobních přátelství západní, jižní i východní Evropu a jeho myšlení výrazně přesahuje horizont české kotliny. Už jako dominikánský provinciál a později jako biskup nejednou reprezentoval českou církev na mezinárodní úrovni. Jako příslušník univerzálního řádu si osvojil vidění světové církve a rád vyvádí své okolí ze stereotypů např. o polské či španělské církvi. Nepřehlédnutelnou součástí jeho myšlení je v českých zemích nezvyklá erudice a bezpečná orientace ve světě současného teologického bádání, kterou lze doložit množstvím odkazů na význačné, byť v českém prostředí málo známé evropské teology z předních univerzit a odborných pracovišť. Svým naturelem a volbou je Dominik Duka frankofil a hispanofil, který za své velké vzory pokládá francouzské dominikány H.-D. Lacordaira, M.-J. Lagrange a D. Chenuho, vnáší do středoevropského prostoru překvapivé a tvůrčí impulzy.

Světový horizont Dukova myšlení se dobře snoubí s jeho přesvědčeným vlastenectvím a lokálním patriotismem. Dominik Duka je do morku kostí nejen mužem církve, ale také *homo politicus* v nejušlechtlejším smyslu. Živě

se zajímá o dění ve společenském a politickém životě a své veřejné angažmá chápe jako součást poslání církve, která tu není pro sebe, ale pro službu celé společnosti. Jeho nasazení v zápase za občanskou a náboženskou svobodu v době komunistické totality je dvojčediným výrazem téhož zápasu za svobodu a lidskou důstojnost. Poté, co se vrátil do svého rodného města jako sídelní biskup, se stal významnou a respektovanou postavou Hradce Králové a celého regionu. O Dukově identifikaci s východočeskou metropolí a diecézí nemůže být pochyb.

Dominik Duka je zároveň mužem Písma svatého. Hluboký zájem o Bibli, její myšlení a její svět ho provází od mládí. Ačkoliv mu okolnosti umožnily věnovat jen relativně málo času výhradně biblické vědě, zanechal řadu dodnes cenných textů a oblíbených studijních příruček. Inicioval překlad *Jeruzalémské bible* a i jinak podporuje studium a poznání Písma svatého. Lze-li označit Bibli za jeho první profesní zájem, pak na druhém místě nemůže chybět zájem o historii, zdaleka ne jen církevní. Souvisí to jak s jeho evropským, českým a hradeckým patriotismem, tak s jeho snahou porozumět historickému kontextu, nenechat se svést recyklovanými stereotypy. To mu umožňuje svobodně se pohybovat v bohatství tradic církve při jasném vědomí toho, že mnohé věci, někdy v církvi pokládané za neměnný poklad a takřka substanciální součást její vlastní definice, prošly složitým dějinným vývojem a byly vyvolány požadavky přítomné chvíle. Odmítá i druhou krajnost, kterou je lehkomyslné odmítání autentické a skutečně plodné tradice, pramenící opět převážně z neznalosti dějinného kontextu a pravé povahy věcí. Dějinné porozumění je u něho navíc proniknuto světlem víry a láskou k církvi. Obojí mu umožňuje vidět události a osoby v celku dějin spásy.

V Písmu čerpá odvahu říkat po příkladu proroků věci, které mu nezískávají osobní popularitu. Zakotvení v historii a tradici ho vybavuje vzácným životním realismem a odolností vůči názorovým módním vlnám. Svou osobní statečnost osvědčil během let zápasů za přežití a rozvoj dominikánské provincie v éře komunistického teroru a svou trpělivost musí stále osvědčovat během odpovědných, náročných a únavných úkolů, které jako biskup řeší nyní. Za jeho slovy stojí nejen jeho úřad, vzdělání a inteligence, ale roky a roky skutečně tvrdé práce ve prospěch církve a společnosti.

V jeho povaze lze také rozpoznat dvě vlastnosti, které k sobě patří: tvořivost a odvahu bojovat za nepopulární věci. Během dlouhých let ve vedoucích pozicích přišel s množstvím různých projektů, které nebyly zdaleka vždy vítány jeho spolupracovníky a okolím. O jejich větším či menším přínosu lze snad diskutovat a jejich konečnou bilanci ukáže až čas. Chceme tím však poukázat na jeho neustálou snahu přinášet nové impulzy v přesvědčení, které s ním sdílíme – že právě tvořivostí i za cenu chyb (jen ten, kdo nic nedělá, jakoby nic nezkazí) se nejvíce podobáme Bohu.

Zakotvení v Písmu svatém a tradici zajišťuje jeho inspirativní otevřenost novým myšlenkám. Jednou z vlastností, kterých si u Dominika Duky nejvíce vážíme, je jeho tolerance a trpělivost k názorům druhých. Ačkoliv zastává zpravidla jasně formulované pozice, o kterých ochotně diskutuje, nepoužívá při výměnách názorů moc ani autoritu. Je schopen přijmout názor druhého a rád dá prostor rozumnému návrhu, byť s ním třeba není úplně vnitřně ztotožněn. Nechápe tedy toleranci k odlišnému postoji jako břímě, ale jako nástroj poznání, jako prostředek uchování pravé otevřené katolicity. Nepochybujeme, že by v případě nutnosti dokázal tak jako legendární generál dominikánského řádu z počátku 20. století, sv. Hyacinth Cormier, bránit své muže před pronásledováním, i kdyby jejich úsilí a směřování třeba úplně nerozuměl nebo s ním dokonce nesouhlasil. Taková noblesa a velkorysost není a nikdy nebyla žádnou samozřejmostí, neboť vyžaduje pokoru, hlubokou víru v Boží vedení církve a důvěru v dobré úmysly druhých.

Při přípravě našeho almanachu k poctě biskupa Dominika Duky jsme nakonec rezignovali na podrobný životopis včetně soupisu jeho publikací a na články bilanční povahy. Proč? Jsme totiž přesvědčeni, že na takovou bilanci je příliš brzy, že k ní oslavenec ještě mnohé přidá v letech, které má před sebou. K tomu mu chceme popřát hodně zdraví a energie, mnoho milosti a požehnání a hodně inspirace.

Martin Bedřich, Benedikt Mohelník OP,
Tomáš Petráček, Norbert Schmidt (eds.)